

Rakvere vabastamise päev

Täna kell 7 kõlas Rakvere linnusest kahuri Ööbik kõmatust. Tegemist ei olnud mitte linnlastele juba tavapäraseks saanud linna külaliste tervitamisega, vaid ühe vana tava meenutamiseks.

10. jaanuaril aetasime pärja hõmsa veretöö mälestuseks, mis pandi Rakveres toime 10. jaanuaril 1919. Kas me ikka täna teame, mis tollal Rakveres juhtus. Aeg läheb ja kipume unustama. Lehitsedes tolle päeva sündmusi kirjeldavaid jutustusi, jäävad silmade ette allpooltoodud read: "Vangla oli täis tuubitud meeste, naiste ja noorukitega, kes viidi gruppina metsa. Kahesakümmend kaks süütut inimest pandi kolme kaevatud haua äärtele ja avati hootuli."

Me teame toimunust üksikasjaliselt seetõttu, et üks haavatu tuli sealt elusalt välja, kuid suri nädal hiljem. Viimane haud avati vangivõetud punaestlaste poolt 17. jaanuaril. Seda kirjeldas südantlõhestavalt Jakob Liiv. Tema luuletuses "Muljed" on need, ka nüüd mõtlemapanevad read: "Tead sa, mu rahvas, kes kaevas need hauad?/ Vendade sõrmed muld tilkusid vendade verest."

Liiv kirjutas: "/../ olid pea-luud puruks pekstud /../ Peale kuulihaavade oli suurem osa püssitikkudega rinnust ja kehast läbi torgitud ja sisikonnad välja puistatud, jala- ja käeluud katki murtud. /.../ Üks naisterahvas püüdis põgeneda ja jooksis juba paarkümmend sammu, kui talle hootuli järele saadeti. Ta langes kisendades haavatuna maha, siis veeti ta jalgupidi hauda, kuhu viis meest talle järele kargasid /../ ja teda jalgadega seni tagusid, kuni ta vaikis."

See kõik toimus vaid kaks päeva enne linna vabastamist punaste käest. Kas me täna teame seda või oleme kõik vahepeal unustanud? Kui unustad, siis ajalugu kordub. Ja korduski 1919 - 1941.

Pärast pärgade asetamist kutsusid kohaliku Memento liikmed mind tassile tee. Teejoomise käigus selgus kuulatud mälestustest, et Teise maailmasõja eelses Rakveres tähistati 12. jaanuari väga suurejooneliselt.

**Andres Jaadla,
Rakvere linnapea**

Tolleaegsete noorte rakverlaste mälestused on kirkad – peeti paraadi, linnas oli pidulik meeleolu, peeti kõnekoosolekuid.

Asja lähemalt uurides selgub, et täpselt nii see oligi. 12. jaanuar oli Rakvere vabastamise päev. 1932. aasta Postimees kirjutas: "Rakvere vabastamise päev 12. jaanuaril - Kahurpaugud äratasid Rakvere. Teisipäeva hommikul kell 7 äratasid Rakvere kodanikud kahurpaugud, tuletades meele linna vabastamise 13. aastapäeva enamlaste võimu alt. Päeva jooksul peeti kirikutes tänujumalateenistusi, õhtul kell 7 oli käsitöölise seltsi saalis pidulik aktus."

1935. aastal annab Postimees teada: "Palermo legendikule mälestis. Rakvere vabastamispäeva mälestamine. Laupäeval (12. I) möödub Rakvere vabastamisest enamlaste võimu alt 16 aastat. Sel puhul avatakse Palermo legendikule enamlaste terrori ohvrite ühishaudadele mälestussammas, mis kujutab Saaremaa marmorist valmistatud risti peidetud kujul. Mälestussamba valmistas Rakveres elutsev kujur Vomm. Linna vabastamise aastapäeva pühitseatakse tänavu esmakordselt suurejooneliselt."

Seega, 70 aastat tagasi püstitati Palermo metsa mälestusmärk kohale, kus ta ka täna asub - väikene mälestussammas, millel on lihtne kiri "Nõnda oli 1919".

Kunagine ilus linna traditsioon Rakvere vabastamise päeva tähistada on aegade hämarusse vajunud. Vahepeal on olnud teine suur sõda ja aegu, mil tähistati linna teistsugust vabastamist. Kas Rakvere inimeste kannatused ja vabaduse omaaegne tulek väärivad uuesti väärtustamist? Mina arvan, et väärivad. Mida arvab linlane?